

Робота з втілення проекту в життя розпочалася одразу після його прийняття. Було видано ряд потрібних доручень, що отримали схвалення серед кіл українського урядництва. Першим кроком в провадженні проекту стало відновлення секції консервації телеграфів і поповнення складу служби військовими і новобранцями, які під керівництвом досвідчених українських майстрів і підстаршин зв'язку розпочали ремонт лінії. У результаті реорганізації було сформовано чітку систему і структуру служби зв'язку. Її очолили здібні старшини, референти зв'язку сотник Ярослав Кузьмович (НКГА), поручники Семен Цап (Перший корпус), Михайло Влох (Другий корпус), Ігнатенко (Третій корпус). Насамперед вони дбали про боєздатність служби зв'язку фронтових частин і підрозділів. Кожна з них була укомплектована відділами зв'язку і забезпечувала телефонний зв'язок від корпусу до сотні, батареї. НКГА мала телефонну сотню (близько 50 вояків), штаб корпусу – відділ до 30 зв'язківців, бригади – 6-9, курені 3-4, сотні 1-2 зв'язківців. Вони були оснащені польовими комутаторами і телефонними апаратами: австрійськими, німецькими, російськими, американськими, навіть японськими. Було встановлено постійний зв'язок Уряду ЗУНР з усіма Окружними Командами і Повітовими Комісаріатами, з Директорією в Києві. Водночас через Будапешт і Відень було встановлено зв'язок із європейськими державами.

До частин Окружних Команд прикріплювали молодих старшин зв'язку, як телефонних референтів для встановлення справного зв'язку в своїх округах і збирання залишку телеграфного матеріалу після війни. Для того, щоб запобігти недостатці телефонних апаратів у війську, були реквізовані всі приватні телефони.

Як зазначає очевидець першо-листопадових подій у Львові сотник УГА інженер Роман Білинський, «... в лютому 1919 р. телефон і телеграф навіть у запіллі працював не гірше, як було за Австрії, хоч і обтяження його в троє більше...».

Таким чином, служба зв'язку УГА відігравала важливу роль в побудові й обороні української державності. Тому вивчення зародження і формування УГА займає належне місце в українській історії та ще раз доводить незаперечну істину: без сильної, боєздатної та добре вишколеної армії Україна не могла і не зможе в майбутньому існувати як самостійна, незалежна держава.

Гавриленко С.С., Савич А.В.

НМетАУ

ПРИЧИНИ ТА ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Більш-менш достовірні відомості про українських козаків з'являються з кінця XV ст. (перші історичні згадки датуються 1489 р., хроніка Мартина Бельського, та 1492 р., лист Великого князя Литовського Олександра до кримського хана Менглі-Гірея). Проте слід мати на увазі, що ці дати появи

козацтва є умовними, вони лише відображають довготривалий історичний процес, започаткований раніше, в ході якого українське козацтво пройшло певну суспільну еволюцію, із побутового явища перетворилось в окремий стан зі своїми привілеями.

Причини появи українського козацтва, зумовлені такими взаємопов'язаними факторами: По-перше – це природне прагнення людей до особистої, господарської, духовної і політичної свободи, яку вони у Польсько-Литовській державі поступово втрачали. Щоб отримати цю свободу, найсміливіші, найпідприємливіші селяни і міщани Поділля, Волині, Київщини, а також Західного Поділля і Галичини втікали з давно обжитих земель спочатку у степи Південної Брацлавщини та Київщини, а згодом у безкраї простори Дикого Поля та за дніпровські пороги.

По-друге – на цих необжитих землях втікачі знаходили особисту волю, але разом з тим життя тут проходило на межі смертельного ризику, під постійною загрозою ворожого татаро-турецького нападу і знищення, тому вони постійно мали бути готовими до відсічі і боротьби з ворогом. Козацький стан втілював споконвічне прагнення людини до волі, свободи, романтики, слави, мужності, це була втеча і захист від примусу, підданства, приниження і т. д.

Отже, причини, які зумовили виникнення українського козацтва, мали комплексний характер. До них належали як економічні, політичні, військово-стратегічні, так і соціальні чинники тощо. Ігнорування чи, навпаки, гіпертрофоване зображення будь-якого з них призводять до деформованого відтворення обставин появи і розвитку козацтва. Тут недоцільно віддавати пріоритет господарським заняттям населення перед необхідністю захисту південного порубіжжя від вторгнень татар або акцентувати увагу лише на втечах від панів, як формі соціальної боротьби на шкоду іншим факторам. Лише з урахуванням усіх обставин, до того ж не механічно, а в широкому діалектичному взаємозв'язку, можна наблизитись до відтворення цілісної картини виникнення та початкових етапів розвитку українського козацтва.

Гордієнко С.

НТУ «ХП»

РАДЯНСЬКИЙ ПІДПІЛЬНИЙ РУХ НА ХАРКІВЩИНІ В РОКИ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

Історія Другої світової війни та окупаційного режиму досить часто потрапляє в коло зору дослідників. У радянській історіографії існував культ партизанів та підпільників. Сьогодні, на нашу думку, постає необхідність неупередженого погляду на радянський Опір.

З перших днів окупації Харківщини для підпільників та партизан склалася надзвичайно складна ситуація. Маховик репресій окупантів одразу був